

Oppgaver for å oppnå kompetansemålene etter 10. årstrinn

<http://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Kompetansemaal/?arst=98844765&kmsn=583858936>

Til læreren

Mål for opplæringen er at elevene skal:

Utforskaren

- bruke statistiske kjelder til å berekne og beskrive tendensar og variasjonar i samfunnsfaglege drøftingar og vurdere om statistikken gjev påliteleg informasjon
- reflektere over samfunnsfaglege spørsmål ved hjelp av informasjon frå ulike digitale og papirbaserte kjelder og diskutere formål og relevans til kjeldene
- skape forteljingar om menneske frå ulike samfunn i fortid og notid og vise korleis livsvilkår og verdiar påverkar tankar og handlingar

Tollistene på nett gir praktisk erfaring med å søke i statistiske kilder, samt muligheter til diskusjon om vanlige utfordringer med statistisk og historisk materiale slik som pålitelighet knyttet til feilføringer, ulovlig handel og ulike bruk av kategorisering over tid. Ved å følge enkeltvarer (som tømmer eller tørrfisk, evt. sukker og tobakk) ser elevene hvordan norsk produksjon og forbruk var knyttet til den fremvoksende verdensøkonomien. Ved å se på tilgjengeligheten kan elevene utvikle fortellinger om livsvilkår. Sammenligner av tilgjengeligheten og handlemønstrene. Dette arbeidet vil innebære bruk av statistiske metoder.

Historie:

- finne døme på hendingar som har vore med på å forme dagens Noreg, og diskutere korleis samfunnet kunne ha vorte dersom desse hendingane hadde utvikla seg annleis
- presentere viktige utviklingstrekk i norsk historie på 1800-talet og første halvdel av 1900-talet og beskrive korleis dei peikar fram mot samfunnet i dag
- gjere greie for idear og krefter som førte til den amerikanske fridomskampen og den franske revolusjonen, og beskrive følgjer dette fekk for den demokratiske utviklinga i Noreg

Tollistene på nett gir innsikt i hvordan norske handelsmønstre endret seg med hendelsene i 1814 og Napoleonskrigen. Dette inkluderer bruddet med Danmark, etableringen av den nye unionen med Sverige, nye handelsforhold i Europa og verden, samt ringvirkningene av at Christiania ble hovedstad. For undervisning om tema 1814 er Tollistene på nett en økonomisk vinkling på hendelsene.

Geografi:

- lokalisere og dokumentere oversikt over geografiske hovudtrekk i verda og samanlikne ulike land og regionar

Tollistene på nett åpner for kartlegging av norske byers handelsmønstre, og endringer i disse. Dette kan illustreres på kart, og verdien av handelen kan brukes til å indikere styrken på handelen. Igjen er metoder fra matematikkundervisningen relevante å trekke inn.

Samfunnskunnskap

- beskrive korleis forbruksmønsteret har utvikla seg i Noreg, og gjere greie for rettane til forbrukarane
- beskrive utvikling og konsekvensar av tobakks- og rusmiddelbruk i Noreg og diskutere haldningar til rusmiddel
- beskrive hovudtrekk i norsk økonomi og korleis han heng saman med den globale økonomien

Sammen med SSBs historiske databaser lar Tollistene på nett elevene trekke lange linjer i produksjons- og forbruksmønster. Dette gir økt forståelse av norsk økonomisk utvikling, og hvordan denne har vært knyttet sammen med den globale økonomien.

Kommentarer til undervisningsopplegg rundt spørsmålene:

Undervisningsopplegget anbefales begynt med tavleundervisning som tegner opp de store linjene i utviklingen av den globale økonomien. Linjene kan trekkes fra 1500-tallet til i dag

Praktisk for læreren om elevoppgavene:

1)

Arbeid gjøres enkeltvis eller i små grupper på 2-3 elever.

Her benyttes enkle statistiske metoder fra matematikk for å illustrere mengder og tilgjengelighet. Elevene må regne om fra riksdaler til skilling (96 skilling = 1 riksdaler), samt forholde seg til gamle mål- og vektenheter.

2)

Oppgaven løses som en klassediskusjon dersom hele klassen fokuserer på ett tollsted. Om klassen fokuserer på flere tollsteder settes disse sammen. Resultatene fra oppg. 1 settes inn i en tabell for å visualisere og lettere kunne sammenligne.

3)

Dette kan tas som en felles klassediskusjon om kildekritikk til historiske og statistiske kilder generelt, og tollistene spesielt.

4)

Spørsmålet gir elevene mulighet til å koble sine funn opp mot litteraturen og tavleundervisningen. Avhengig av hvor mye tid er tilgjengelig kan dette gjøres som en klassediskusjon eller et skriftlig hjemmearbeid.

5)

Spørsmålet skal få elevene til å reflektere over endringer over tid, og særlig se sin egen samtid i et større, historisk perspektiv.

Til elevene:

Bli enige om et tollsted som alle elevene ser nærmere på, samt to eller tre år. Eventuelt to tollsteder, som så kan sammenlignes. Finn befolkningsmengden i tollstedet i folketellingen i 1801

1)

a) velg tre varer som kom inn til, eller ble ført ut av tollstedet på 1780/90-tallet. Finn ut hva varene er, hvordan de ble laget og hva den ble brukt til.

b) Se om mengdene av varene hadde økt eller sunket i 1835.

b) Hvor kom varene fra eller ble ført til på 1780/90-tallet fra? I 1835?

c) Hva var verdien på varene på 1780/90-tallet i skilling per enhet? Hvilken av de tre varene var dyrest? Billigst?

c) Regn ut hvor mye av varene som var tilgjengelig for hver person i tollstedet. Bruk befolkningstall fra 1801.

2) Sammenlign varene dere har funnet og diskuter om dere ser mønster:

det kan være lurt å skrive dette opp i en tabell i fellesskap

- Hva slags varer som ble handlet med?

- Hvor varene kom fra eller ble ført til?

- Hvor tilgjengelig var varene for befolkningen?

- Ble det mer eller mindre av varene når dere sammenligner 1780/90-tallet og 1835?

3) Hvilke utfordringer har tollistene som kilde, og hvilke forbehold må vi ta når vi trekker konklusjoner om handelsmønstre og tilgjengelighet? Hvordan påvirker dette mønstrene dere har sett i tollistene?

4) hva forteller vareslagene som ble ført inn og ut av tollstedet om hvordan tollstedet hadde kontakt med andre deler av verden?

- Hvor viktig var handel med unionslandet Danmark på 1780/90-tallet? Og i 1835? Hva forteller det om unionen mellom Danmark og Norge, og om konsekvensene av bruddet i 1814?

- Var handelen med eksotiske varer som sukker, kaffe eller krydder direkte, eller gjennom andre steder? Og diskuter hvorfor den var organisert slik?

- Hva forteller mengdene av de ulike varene som kom inn/ ble ført ut på 1780/90-tallet og i 1835 om endringer i samfunnet?

5) Bruk SSBs statistikk og se hvor mye av varene du valgte som kommer inn/ blir ført ut i dag. Hva forteller det om samfunnet vårt i dag, og om endringene siden 1814?

Nyttige lenker:

For folketall i 1801:

<http://digitalarkivet.uib.no/cgi-win/WebMeta.exe?slag=vismeny&katnr=1&emnenr=2>
gammel mål og vekt: <http://www.maritimt.net/arkforsk/norskem.htm>

SSBs historiske statistikk: <http://www.ssb.no/a/histstat/>

SSB: <http://www.ssb.no/>